

Examen HAVO 2025

tijdvak 1
woensdag 7 mei
07.30 - 10.30 uur

Geschiedenis

Bij dit examen horen een bijlage en een uitwerkbijlage.

Dit examen bestaat uit 30 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 66 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring, uitleg of berekening gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring, uitleg of berekening ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Gedurende de periode waarin de West-Indische Compagnie (WIC) actief was, werden de twee hoofdeilanden bestuurd door aangewezen directeuren. De onderhorige eilanden hadden een commandeur aan het hoofd.

- 1p **1** Welk antwoord is juist?
- A** Curaçao en Bonaire hadden beide een directeur.
 - B** Curaçao en Sint Maarten hadden beide een directeur.
 - C** Sint Eustatius had een directeur, Sint Maarten had een commandeur.
 - D** Sint Maarten en Sint Eustatius hadden beide een directeur.

Onderstaande ontwikkelingen vonden plaats in de negentiende eeuw.

- 2p **2** Zet ze in de juiste chronologische volgorde, van verleden naar heden. Noteer, op je uitwerkbijlage, alleen de letters.
- a** In het eerste Regeringsreglement kregen alle eilanden behalve Curaçao een soort lokaal bestuur dat door middel van een zeer beperkte vorm van kiesrecht gekozen werd.
 - b** In 1833 werd de Koloniale Raad opgericht om advies te verlenen aan de gouverneur.
 - c** Nederland kreeg een nieuwe grondwet, waarin de macht van de koning beperkt werd.
 - d** In alle kolonies binnen het Koninkrijk werd de slavernij afgeschaft.
 - e** Suriname, de Bovenwindse kolonie en de Benedenwindse kolonie werden tot één kolonie samengevoegd.

Al aan het begin van de twintigste eeuw leidde het overwicht van Curaçao regelmatig tot irritaties op de andere eilanden en afscheidsbewegingen.

- 1p **3** Op welke twee eilanden, van de voormalige Nederlandse Antillen, was er sprake van een afscheidsbeweging?

De beroemde radiorede van Koningin Wilhelmina van 1942 stimuleerde de oprichting van politieke partijen op de Nederlandse Antillen.

- 1p **4a** Noem de twee invloedrijke politieke partijen met hun leider op Curaçao die, als gevolg van de Tweede Wereldoorlog, ontstonden.

- 1p **4b** Geef aan wat de twee belangrijkste gezamenlijke doelen van die politieke partijen waren.

Gebruik bron 1.

- 3p **5** Geef (met bron) aan waarom het aantal gevolmachtigde ministers in de Koninkrijksregering na 1954 drie keer is aangepast.

Gebruik bron 2.

Dit standbeeld van Efraïm Jonckheer is te vinden aan de Sint Annabaai, bij de ingang van het Riffort.

- 1p **6a** Welk belangrijk staatsrechtelijk document houdt Jonckheer vast?

Het tonen van Jonckheer met dit document is een beetje omstreden.

Stelling:

Het is terecht dat Jonckheer met het document wordt afgebeeld.

- 2p **6b** Geef zowel een argument vóór als een argument tegen.

Gebruik bron 3.

Voor de opstand van 30 mei 1969 zijn verschillende sociale, economische en politieke oorzaken te noemen. Lees bron 3 goed door.

- 1p **7a** Noem één sociale oorzaak van 30 mei 1969 die in de bron terug te vinden is. Onderbouw je antwoord met een citaat uit de bron. Gebruik de regelnummering die erbij hoort.

In het artikel legt Doest uit hoe hij tijdens zijn studie in Nederland bewust werd van het feit dat je iets aan achterstelling kon doen.

- 1p **7b** Noem één manier waarop de mensen op ons eiland in de periode voor 1969 bewust werden gemaakt dat ze wat aan hun achterstelling konden doen.

- 1p **7c** Noteer, op je uitwerkbijlage, de aanleiding voor de opstand van 30 mei 1969. Noteer ook de regel(s) waarin Doest deze gebeurtenis beschrijft.

- 1p **8** Verklaar waarom er na 30 mei 1969 behoefte was aan nieuwe politieke partijen.

In het jaar 1986 kreeg het eiland Aruba een aparte status binnen het Koninkrijk.

- 2p **9** Leg uit waarom dit een gevolg is van 30 mei 1969.

Hieronder staan enkele kenmerken van een rechtsstaat.

- 1p 10 Welk van deze kenmerken is onjuist?
- A De staat moet zorgen dat wetten nageleefd worden zodat mensen in veiligheid kunnen leven.
 - B In een rechtsstaat worden bevoegdheden en grenzen afgebakend om de vrijheid van individuele burgers te beperken.
 - C In een rechtsstaat hebben alle burgers gelijke rechten. Ook de overheid moet zich aan deze rechten houden.
 - D In een rechtsstaat is er sprake van een machtscheiding, de trias politica, om absolute macht te voorkomen.
- 1p 11 Welk van onderstaande uitspraken behoort niet tot de sociale voorwaarden voor een goed functionerende democratische samenleving?
- A Burgers kunnen zich organiseren in belangengroeperingen.
 - B Geen conflicten tussen etnische groeperingen.
 - C Het bestaan van redelijke sociaal-economische gelijkheid.
 - D Positieve invloed van militairen op de politiek.

Hieronder staat een aantal krantenkoppen die standpunten van bepaalde politici in de Curaçaose samenleving op een moment in de tijd, op een bepaald onderwerp aangeeft.

Krantenkoppen:

- a Statenlid Rennox Calmes wil de grondwet veranderen, zodat LHBT's niet kunnen trouwen.
 - b Larmonie-Cecilia vindt minimumloon ondanks verhoging nog te laag.
 - c Sheldry Osepa: respect voor de vrijheid van godsdienst van een ieder; leef en laat leven.
- 3p 12 Geef aan op basis van de krantenkoppen welke politieke denkrichting je aan de regering in kwestie kunt koppelen. Je kunt kiezen tussen: links, rechts, sociaal, liberaal, conservatief of progressief.
Leg je keuze ook uit.

De rechterlijke macht is de derde macht van de trias politica. Rechters beoordelen of de burger de wetten overtreedt.

- 1p 13 Geef aan welke twee factoren garanderen dat rechters hun taak zo goed mogelijk kunnen uitvoeren.

Het verkiezingsstelsel van de Nederlandse Antillen kende een evenredigheidsstelsel en een meerderheidsstelsel.

- 1p **14** Welke van de onderstaande uitspraken past niet bij het evenredigheidsstelsel?
- A** Aantal zetels per partij is evenredig aan aantal stemmen op elke partij.
 - B** Er is meestal sprake van een coalitievorming.
 - C** Er is sprake van een meerpartijenstelsel.
 - D** Er wordt gebruikgemaakt van een districtenstelsel.

Tijdens de rondetafelconferenties kwam het verlangen van het gebiedsdeel van de Nederlandse Antillen naar meer zelfbestuur aan bod.

- 1p **15a** Geef aan naar welke regeling dat verlangen geleid heeft.
- 2p **15b** Geef aan welke twee afspraken in die regeling stonden.

Oorlog en vrede

Gebruik bron 4.

Bron 4 bespreekt de term nationalisme en stelt dat 'iedere nationaliteit een eigen staat moest vormen'.

- 1p **16a** Geef twee voorbeelden, uit de periode van eind 19^e tot begin 20ste eeuw, waarbij het idee van 'iedere nationaliteit een eigen staat moet vormen' voor de nodige spanningen in Europa zorgde, die uiteindelijk tot de Eerste Wereldoorlog heeft geleid.
- 1p **16b** Noem twee andere oorzaken van de Eerste Wereldoorlog.

Gebruik bron 5.

In de Eerste Wereldoorlog was er sprake van een totale oorlog.

- 2p **17a** Noteer, op je uitwerkbijlage, m.b.v. de bron, twee argumenten om dit aan te tonen.

Britse vrouwen zouden deze propagandaposter mogelijk nog voor een ander doel kunnen inzetten.

- 2p **17b** Geef aan welk ander doel dit is en waarom deze poster daarvoor geschikt is.

In 1919 werd de Volkenbond opgericht.

- 1p **18a** Geef aan wie de initiatiefnemer is van de Volkenbond en met welk doel de Volkenbond opgericht is.
- 1p **18b** Geef twee redenen waarom de Volkenbond niet zijn doel heeft bereikt.

Gebruik bron 6.

- 1p **19a** (zonder bron) Geef aan wat Karl Marx verstaat onder 'dictatuur van het proletariaat'.
- 2p **19b** (met bron) Leg uit hoe de interpretatie van Trotski verschilt van de theorie van Marx.
- 1p **19c** Geef aan waarom Trotski en Lenin deze wijziging hebben aangebracht aan de uitleg van Marx over de 'dictatuur van het proletariaat'

Toen Hitler in 1933 aan de macht kwam, begon hij meteen met praktische voorbereidingen om de Duitsers meer 'Lebensraum' te geven.

- 2p **20** Noem twee militaire beslissingen en hun economische gevolgen die Hitler nam om het gebied om zich heen te kunnen veroveren.

Gebruik bron 7.

Deze posters, waarin 'Rosie the Riveter' de ster was, maakten onderdeel uit van een Amerikaanse campagne gedurende de Tweede Wereldoorlog.

- 2p **21a** Geef met een duidelijke verwijzing naar de afbeelding aan wat het doel van deze campagne was.
- 2p **21b** Verklaar waarom deze campagnes noodzakelijk waren. Gebruik daarbij het begrip 'totale oorlog'.

Hitler was van plan om de Sovjet-Unie in het voorjaar (april) van 1941 aan te vallen.

Uiteindelijk deed hij dat pas in juni 1941.

- 1p **22** De reden hiervan was ...
- A de 'Slag bij Verdun' onder leiding van Charles de Gaulle.
 - B de 'Lend-Lease afspraken' tussen verschillende landen.
 - C de luchtoorlog tegen Duitsland genaamd: 'De Slag om Engeland'.
 - D de problemen die Mussolini had in Noord-Afrika.

De Japanse opmars werd in Oost-Azië in juni 1942 gestopt.

- 2p **23** Geef twee oorzaken waardoor deze werd gestopt.

Stelling:

De Tweede Wereldoorlog leidde tot het einde van het tijdperk van modern imperialisme.

- 2p **24** Ondersteun deze stelling met twee argumenten.

Door de invoering van de Staat van Beleg op 10 mei 1940 kon de gouverneur van de Nederlandse Antillen als een dictator handelen.

2p **25** Bewijs dit met twee argumenten.

Toen op 10 mei 1940 Nederland betrokken werd bij de Tweede Wereldoorlog werden verschillende groepen burgers op de Benedenwindse Eilanden opgepakt en opgesloten. Later werden zij naar het interneringskamp op Bonaire gebracht.

1p **26** Kies uit onderstaande groep burgers die niet werd opgepakt en opgesloten.

- A Chinezen
- B Communisten
- C Duitsers
- D Nederlandse nationaalsocialisten
- E Oostenrijkers

De Koude Oorlog staat bekend voor een groeiend wantrouwen tussen voormalige bondgenoten, als gevolg van bestaande ideologische verschillen.

1p **27a** Geef aan om welke twee tegengestelde ideologieën het tijdens de Conferentie van Potsdam ging.

1p **27b** Geef aan wie de aanhangers van elke ideologie waren die aan tafel zaten tijdens de Conferentie van Potsdam.

2p **27c** Geef met één voorbeeld aan wat de wens van één van de partijen was en de reactie van de andere partij op die wens waaruit wederzijds wantrouwen bleek.

Gebruik bron 8.

President Truman had opdracht gegeven om de Zuid-Koreaanse regeringstroepen te beschermen en te steunen.

2p **28** Geef twee argumenten uit de bron die Truman gebruikt voor zijn opdracht.

Als gevolg van de Cubacrisis uit 1962 werd in 1968 door 189 lidstaten van de Verenigde Naties het zogenaamde Non-proliferatieverdrag gesloten.

2p **29a** Leg uit dat het Non-proliferatieverdrag een gevolg is van de Cubacrisis.

1p **29b** Noteer op je uitwerkbijlage welke vijf landen volgens dit verdrag als enige atoomwapens mogen bezitten.

Gebruik bron 9.

In bron 9 zie je twee personen die een belangrijke rol hebben gespeeld in de koude oorlog: Michail Gorbatsjov van de Sovjet-Unie en zijn Amerikaanse ambtsgenoot.

- 1p **30a** Om welke president van Amerika gaat het in deze bron?
- 2p **30b** Geef voor beide heren aan waarom hun politieke inbreng zo belangrijk geweest is voor het verloop en/of einde van de Koude Oorlog.